Kharazmi University

Space Economy and Rural Development

Online ISSN: 2588-476x
Homepage: https://khu.ac.ir

Common Agricultural Policy of the European Union and Its Consequences on the Spatial-economic Development of Rural Areas

Hamid Sarfi [1]✉

1. Corresponding Author, Regional studies with a focus on Europe, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: hamid.sarfi@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 15 October 2024
Received in revised form 23 February 2025
Accepted 17 May 2025
Published online 21 December 2025

Keywords:
European Union,
Spatial Rearrangement,
Sustainable Development,
Common Agricultural Policy,
Spatial-Economic Development,
Rural Areas.

ABSTRACT

Objective: To investigate the consequences of the common agricultural policy of the European Union on the spatial-economic development of rural areas since 1962, with the aim of a deeper understanding of its effects on the economic, social, and spatial structure of these areas.

Methods: This study was conducted with a qualitative approach and document analysis method. The theoretical framework of the research is based on the theory of integrated spatial development with a focus on the approach of sustainable agricultural and rural development, which seeks to balance the economic, social, and environmental dimensions of rural development.

Results: Numerous reforms in the common agricultural policy have created significant changes in agricultural spatial patterns, the economic structure of villages, and population distribution. This policy has played an important role in the spatial-economic reorganization of rural areas, but challenges such as regional inequalities and rural migration still remain. On the one hand, it has helped to improve agricultural productivity, protect the environment, and strengthen infrastructure, but on the other hand, the unequal distribution of subsidies and excessive focus on production in some areas have exacerbated regional inequalities.

Conclusions: This research emphasizes the necessity of adopting an integrated and balanced approach in rural development policy-making. Challenges such as climate change and global competition have increased the need to review this policy. Greater attention to innovation, digitization of agriculture, and strengthening of local value chains is necessary to increase the economic resilience of rural areas. The Common Agricultural Policy, despite its significant achievements, needs continuous reforms to adapt to changing circumstances.

Cite this article: Sarfi, H. (2025). Common Agricultural Policy of the European Union and Its Consequences on the Spatial-economic Development of Rural Areas. *Space Economy and Rural Development*, 14 (53), 141-158. http//doi.org/10.66224/serd.14.53.4

© The Author(s)
Publisher: Kharazmi University
DOI: http//doi.org/10.66224/serd.14.53.4

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This study aims to examine the impacts of the European Union's Common Agricultural Policy (CAP) on the spatial-economic development of rural areas since its establishment in 1962. The research seeks to provide a comprehensive understanding of how CAP reforms have shaped the economic, social, and spatial structures of rural regions across the EU, analyzing both intended and unintended consequences of this policy.

Methods

The study employs a qualitative approach using document analysis to examine relevant policy documents, academic literature, and evaluation reports related to the CAP and its effects. The theoretical framework is based on the integrated spatial development theory, focusing on the sustainable agricultural and rural development approach. This framework emphasizes the importance of balancing economic, social, and environmental dimensions of rural development. The research synthesizes findings from multiple sources to identify key trends, challenges, and opportunities arising from the CAP's implementation.

Results

The analysis reveals that multiple reforms of the CAP have led to significant changes in agricultural spatial patterns, economic structures of rural areas, and population distribution in rural regions. The policy has played a crucial role in the spatial-economic reconfiguration of rural areas through its influence on land use patterns, diversification of rural economies, and creation of new employment opportunities. The CAP has contributed to improving agricultural productivity, environmental protection, and strengthening rural infrastructure. Efforts have been made to support small-scale farmers and promote sustainable farming practices.

However, the study also identifies persistent challenges. Regional inequalities and rural out-migration remain significant issues in many areas. The uneven distribution of subsidies and excessive focus on production in certain regions have exacerbated regional disparities. The research highlights the complex and sometimes contradictory effects of the CAP, where policies aimed at increasing agricultural efficiency have sometimes conflicted with goals of maintaining rural populations and preserving traditional farming landscapes.

Furthermore, the study finds that the CAP's impact varies considerably across different regions of the EU, reflecting the diverse geographical, economic, and social contexts of rural areas. The policy's effectiveness in addressing new challenges such as climate change, pressure on natural resources, and global competition in agricultural markets has been questioned, suggesting the need for further policy adaptations.

Conclusion

The research emphasizes the necessity of adopting an integrated and balanced approach in rural development policymaking to address the diverse needs of rural areas and contribute to their sustainable and equitable development. It concludes that while the CAP has achieved significant progress in many areas, it requires ongoing reforms to better align with changing economic, social, and environmental conditions. The study recommends increased focus on innovation, digitalization of agriculture, and strengthening local value chains to enhance the economic resilience of rural areas. Additionally, it suggests that future CAP reforms should place greater emphasis on addressing regional disparities, supporting small and medium-sized farms, and integrating more robust environmental sustainability measures. The findings underscore the importance of flexible, place-based approaches in rural development policies to

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

effectively respond to the diverse challenges and opportunities facing EU rural areas in the 21st century.

Keywords: European Union, Spatial Rearrangement, Sustainable Development, Common Agricultural Policy, Spatial-Economic Development, Rural Areas.

Author Contributions
The level of participation of the author in this article is equal.

Data Availability Statement
Data available on request from the authors.

Acknowledgements
We would like to thank the esteemed referees for their structural and scientific comments.

Ethical considerations
The author have observed ethical principles in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Funding
This research has no sponsor.

Conflict of interest
The author declare that there is no conflict of interest in this article.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

دانشگاه خوارزمی

اقتصاد فضا و توسعه روستایی

شاپا الکترونیکی: ۲۵۸۸-۴۷۶X

Homepage: https://khu.ac.ir

سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا و پیامدهای آن بر توسعه فضایی– اقتصادی نواحی روستایی

حمید صرفی [۱] ✉

۱. نویسنده مسئول، مطالعات منطقه‌ای (گرایش اروپا)، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: hamid.sarfi@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۴
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۰۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۷
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۳۰

کلیدواژه‌ها:
اتحادیه اروپا،
بازآرایی فضایی،
توسعه پایدار،
توسعه فضایی–اقتصادی،
سیاست مشترک کشاورزی،
نواحی روستایی.

چکیده

هدف: بررسی پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا بر توسعه فضایی–اقتصادی نواحی روستایی از سال ۱۹۶۲، با هدف درک عمیق‌تر تأثیرات آن بر ساختار اقتصادی، اجتماعی و فضایی این مناطق.

روش پژوهش: این مطالعه با رویکرد کیفی و روش تحلیل اسنادی انجام شده است. چارچوب نظری پژوهش بر مبنای نظریه توسعه فضایی یکپارچه با تمرکز بر رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی استوار است، که به دنبال ایجاد تعادل بین ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی توسعه روستایی است.

یافته‌ها: اصلاحات متعدد در سیاست مشترک کشاورزی، تغییرات قابل توجهی در الگوهای فضایی کشاورزی، ساختار اقتصادی روستاها، و توزیع جمعیت ایجاد کرده است. این سیاست نقش مهمی در بازآرایی فضایی– اقتصادی نواحی روستایی داشته، اما چالش‌هایی نظیر نابرابری‌های منطقه‌ای و مهاجرت روستایی همچنان باقی مانده است؛ از یک سو، به بهبود بهره‌وری کشاورزی، حفاظت از محیط زیست، و تقویت زیرساخت‌ها کمک کرده، اما از سوی دیگر، توزیع نابرابر یارانه‌ها و تمرکز بیش از حد بر تولید در برخی مناطق، موجب تشدید نابرابری‌های منطقه‌ای شده است.

نتیجه‌گیری: این پژوهش بر ضرورت اتخاذ رویکردی یکپارچه و متوازن در سیاست‌گذاری توسعه روستایی تأکید می‌کند. چالش‌هایی مانند تغییرات اقلیمی و رقابت جهانی، ضرورت بازنگری در این سیاست را افزایش داده است. توجه بیشتر به نوآوری، دیجیتالی شدن کشاورزی، و تقویت زنجیره‌های ارزش محلی برای افزایش تاب‌آوری اقتصادی نواحی روستایی ضروری است. سیاست مشترک کشاورزی، علی‌رغم دستاوردهای قابل توجه، نیازمند اصلاحات مداوم برای تطبیق با شرایط متغیر است.

استناد: صرفی، حمید (۱۴۰۴). سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا و پیامدهای آن بر توسعه فضایی– اقتصادی نواحی روستایی. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۴ (۵۳)، ۱۴۱-۱۵۸. http//doi.org/10.66224/serd.14.53.4

ناشر: دانشگاه خوارزمی

© نویسندگان

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

مقدمه

سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا، به عنوان یکی از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین سیاست‌های این اتحادیه، نقش حیاتی در شکل‌دهی به ساختار اقتصادی و فضایی مناطق روستایی اروپا داشته‌است. این سیاست که از سال ۱۹۶۲ به اجرا درآمده، با هدف افزایش بهره‌وری کشاورزی، تضمین سطح زندگی مناسب برای جامعه کشاورزی، تثبیت بازارها، تضمین دسترسی به مواد غذایی و اطمینان از قیمت‌های منصفانه برای مصرف‌کنندگان طراحی شده‌است (ارجاوِک و ارجاوِک[1]، ۲۰۱۵). در طول دهه‌های گذشته، این سیاست با چالش‌های متعددی روبرو بوده و اصلاحات متعددی را تجربه کرده‌است. این اصلاحات نه تنها بر بخش کشاورزی، بلکه بر کل ساختار اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی تأثیر گذاشته‌اند (داکس و کاپوس[2]، ۲۰۱۸). تغییرات در الگوهای کشت، تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی، تغییرات جمعیتی و تحولات محیط‌زیستی از جمله پیامدهای این سیاست بوده‌اند. با این حال، علی‌رغم تلاش‌های صورت‌گرفته، چالش‌هایی همچون نابرابری‌های منطقه‌ای، مهاجرت روستایی، و فشار بر منابع طبیعی همچنان پابرجا هستند (زاسادا[3] و همکاران، ۲۰۱۸). این وضعیت، ضرورت بررسی دقیق پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی بر توسعه فضایی– اقتصادی نواحی روستایی را برجسته می‌سازد. علاوه بر این، تحولات جهانی مانند تغییرات اقلیمی، بحران‌های اقتصادی و همه‌گیری‌ها، اهمیت تقویت تاب‌آوری نواحی روستایی را بیش از پیش آشکار کرده‌است (بوسورث[4] و همکاران، ۲۰۲۰). در این زمینه، درک عمیق‌تر از نقش سیاست مشترک کشاورزی در شکل‌دهی به ساختارهای فضایی– اقتصادی روستاها می‌تواند به طراحی سیاست‌های کارآمدتر برای مقابله با چالش‌های آینده کمک کند.

این پژوهش از چند جنبه حائز اهمیت است. نخست، با توجه به نقش کلیدی سیاست مشترک کشاورزی در شکل‌دهی به چشم‌انداز روستایی اروپا، درک عمیق‌تر پیامدهای آن می‌تواند به بهبود سیاست‌گذاری‌های آینده کمک کند (بونفیگلیو[5] و همکاران، ۲۰۱۷). دوم، در شرایطی که جهان با چالش‌های جدی همچون تغییرات اقلیمی و امنیت غذایی روبرو است، بررسی تجربه اتحادیه اروپا می‌تواند درس‌های ارزشمندی برای سایر کشورها و مناطق داشته باشد (پیر[6] و همکاران، ۲۰۱۹). علاوه بر این، با توجه به تحولات اخیر در سطح جهانی، از جمله همه‌گیری کووید–۱۹ و تنش‌های ژئوپلیتیک، اهمیت تقویت تاب‌آوری نواحی روستایی بیش از پیش آشکار شده‌است (بوسورث[7] و همکاران، ۲۰۲۰). این پژوهش با بررسی نقاط قوت و ضعف سیاست مشترک کشاورزی، می‌تواند به شناسایی راهکارهایی برای افزایش تاب‌آوری این مناطق کمک کند. در ادامه، پس از مرور پیشینه پژوهش و ارائه چارچوب نظری، روش‌شناسی پژوهش تشریح خواهد شد. سپس، یافته‌های پژوهش ارائه شده و مورد بحث قرار خواهند گرفت. در نهایت، نتیجه‌گیری و پیشنهادهایی برای سیاست‌گذاری و پژوهش‌های آتی ارائه خواهد شد

پیشینه پژوهش

۱. پیشینه نظری

در این پژوهش، نظریه توسعه فضایی یکپارچه (با تمرکز بر رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی) مدنظر قرار می‌گیرد. نظریه توسعه فضایی یکپارچه یک رویکرد جامع برای درک و مدیریت توسعه در مناطق مختلف، از جمله نواحی روستایی، است. این نظریه بر اهمیت در نظر گرفتن تمامی ابعاد توسعه – اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی و فرهنگی – به صورت همزمان و متعادل تأکید

[1] - Erjavec & Erjavec
[2] - Dax & Copus
[3] - Zasada
[4] - Bosworth
[5] - Bonfiglio
[6] - Pe'Er
[7] - Bosworth

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

دارد. در این چارچوب، توسعه به عنوان فرآیندی پیچیده و چندبُعدی دیده می‌شود که نیازمند هماهنگی بین سیاست‌های مختلف و سطوح مختلف حکمرانی است (رونسول[1] و همکاران، ۲۰۱۹).

در زمینه توسعه روستایی، این نظریه با رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی همپوشانی دارد. رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی یک رویکرد جامع است که هدف آن ایجاد تعادل بین اهداف اقتصادی، اجتماعی و محیطزیستی در مناطق روستایی است. این رویکرد بر اهمیت حفظ منابع طبیعی، بهبود معیشت روستایی، و تقویت تاب‌آوری جوامع روستایی در برابر تغییرات اقلیمی و اقتصادی تأکید دارد (لاتروفه[2] و همکاران، ۲۰۱۶).

نظریه توسعه فضایی یکپارچه و رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی چند اصل کلیدی را مطرح می‌کنند:

۱. یکپارچگی بخشی: این اصل بر ضرورت هماهنگی بین بخش‌های مختلف (مانند کشاورزی، گردشگری، صنایع روستایی) تأکید دارد (داکس و فیشر[3]، ۲۰۱۸).

۲. پایداری محیطزیستی: حفاظت از منابع طبیعی و تنوع زیستی به عنوان پایه‌ای برای توسعه پایدار روستایی در نظر گرفته می‌شود (ناوارو و لوپز–بائو[4]، ۲۰۱۸).

۳. مشارکت ذینفعان: این اصل بر اهمیت مشارکت جوامع محلی و سایر ذینفعان در فرآیند برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌های توسعه روستایی تأکید دارد (شاکسمیت و براون[5]، ۲۰۱۶).

۴. تنوع‌بخشی اقتصادی: این اصل بر اهمیت ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع در مناطق روستایی، فراتر از بخش کشاورزی سنتی، تأکید دارد (مانتینو و وانی[6]، ۲۰۱۸).

۵. نوآوری و انتقال دانش: این اصل بر اهمیت سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و تسهیل انتقال دانش به جوامع روستایی تأکید دارد (ویاگی[7]، ۲۰۱۸).

نظریه توسعه فضایی یکپارچه و رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی چارچوب مفیدی برای تحلیل پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا بر توسعه فضایی– اقتصادی نواحی روستایی فراهم می‌کنند. این چارچوب به ما امکان می‌دهد تا تأثیرات این سیاست را از ابعاد مختلف بررسی کنیم:

۱. بُعد اقتصادی: این چارچوب به ما کمک می‌کند تا تأثیر سیاست مشترک کشاورزی را بر درآمد کشاورزان، تنوع‌بخشی اقتصادی و ایجاد فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی بررسی کنیم (ریزوف[8] و همکاران، ۲۰۱۳).

۲. بُعد محیطزیستی: با استفاده از این چارچوب می‌توانیم تأثیر سیاست‌های "سبزسازی" و سایر اقدامات محیطزیستی سیاست مشترک کشاورزی را بر حفاظت از منابع طبیعی و تنوع زیستی ارزیابی کنیم (آلونز[9]، ۲۰۱۹).

۳. بُعد اجتماعی: این چارچوب به ما امکان می‌دهد تا تأثیر سیاست مشترک کشاورزی را بر ساختار اجتماعی روستاها، مهاجرت روستایی و کیفیت زندگی در مناطق روستایی بررسی کنیم (موکورپس[10] و همکاران، ۲۰۱۹).

۴. بُعد فضایی: با استفاده از این چارچوب می‌توانیم تغییرات در الگوهای کاربری اراضی، ساختار فضایی سکونتگاه‌های روستایی و ارتباطات بین مناطق روستایی و شهری را تحلیل کنیم (زاسادا[11] و همکاران، ۲۰۱۸).

---

[1] - Rounsevell
[2] - Latruffe
[3] - Dax & Fischer
[4] - Navarro & López-Bao
[5] - Shucksmith & Brown
[6] - Mantino & Vanni
[7] - Viaggi
[8] - Rizov
[9] - Alons
[10] - Maucorps
[11] - Zasada

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

۵. یکپارچگی سیاستی: این چارچوب به ما کمک می‌کند تا میزان هماهنگی بین سیاست مشترک کشاورزی و سایر سیاست‌های توسعه روستایی را ارزیابی کنیم (ارجاوک و لاوک[1]، ۲۰۱۷).

علاوه بر این، این چارچوب نظری به ما امکان می‌دهد تا چالش‌های جدید مانند تغییرات اقلیمی، امنیت غذایی و تاب‌آوری روستایی را در تحلیل خود لحاظ کنیم. همچنین، این چارچوب ما را قادر می‌سازد تا تفاوت‌های منطقه‌ای در پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی را بهتر درک کنیم و پیشنهادهایی برای بهبود این سیاست در راستای توسعه پایدار و متوازن نواحی روستایی ارائه دهیم.

در مجموع، نظریه توسعه فضایی یکپارچه و رویکرد توسعه پایدار کشاورزی و روستایی یک چارچوب جامع و انعطاف‌پذیر برای تحلیل پیچیدگی‌های توسعه روستایی و ارزیابی پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی فراهم می‌کنند. این چارچوب به ما کمک می‌کند تا فراتر از تحلیل‌های بخشی حرکت کنیم و یک دیدگاه یکپارچه و چندبُعدی نسبت به توسعه روستایی داشته باشیم.

استفاده از این چارچوب نظری در پژوهش حاضر امکان ارزیابی جامع و چندبعدی پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی بر نواحی روستایی را فراهم می‌کند. این رویکرد به ما اجازه می‌دهد تا نه تنها تأثیرات مستقیم اقتصادی این سیاست، بلکه پیامدهای غیرمستقیم آن بر ساختار اجتماعی، الگوهای فضایی و پایداری محیط‌زیستی را نیز مورد بررسی قرار دهیم.

به علاوه، این چارچوب نظری امکان شناسایی تناقض‌ها و همسویی‌های احتمالی بین اهداف مختلف سیاست مشترک کشاورزی را فراهم می‌کند. به عنوان مثال، می‌توانیم بررسی کنیم که آیا اهداف افزایش بهره‌وری کشاورزی با اهداف حفاظت از محیط زیست در تضاد هستند یا می‌توانند به صورت همافزا عمل کنند.

در نهایت، این چارچوب نظری به ما کمک می‌کند تا پیشنهادهایی برای بهبود سیاست مشترک کشاورزی ارائه دهیم که نه تنها به دنبال بهبود عملکرد اقتصادی بخش کشاورزی، بلکه به دنبال ارتقای کیفیت زندگی در نواحی روستایی، حفاظت از محیط زیست و ایجاد تعادل بین توسعه روستایی و شهری باشند.

۲. پیشینه تجربی

سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا و پیامدهای آن بر توسعه فضایی- اقتصادی نواحی روستایی به عنوان موضوعی چندبُعدی مورد توجه پژوهشگران بوده‌است. مطالعات نشان می‌دهند که این سیاست توانسته به افزایش بهره‌وری کشاورزی و بهبود کارایی فنی مزارع کمک کند، اگرچه میزان موفقیت در مناطق مختلف متفاوت بوده‌است. بررسی‌های اخیر تأکید دارند که اثربخشی این سیاست به شرایط محلی و ظرفیت‌های منطقه‌ای وابسته است. تحلیل‌های اقتصادی نشان می‌دهد که مناطق با زیرساخت‌های توسعه‌یافته‌تر، بهره‌وری بیشتری از این سیاست داشته‌اند. همچنین، نقش نهادهای محلی در اجرای موفق این سیاست بسیار مهم ارزیابی شده‌است (اسکون و نیکلاس[2]، ۲۰۲۰).

پیامدهای فضایی این سیاست تأثیر قابل توجهی بر الگوهای کاربری اراضی داشته‌است. سیاست‌های حمایتی از محصولات خاص، الگوهای کشت را تغییر داده و در برخی موارد منجر به تحولات اساسی در چشم‌انداز روستایی شده‌است. اقدامات محیط‌زیستی این سیاست به حفظ مناطق با ارزش طبیعی بالا و تنوع زیستی کمک کرده‌است. مطالعات اخیر نشان می‌دهد که تغییرات در الگوهای کشت تأثیر مستقیمی بر ساختار اجتماعی روستاها داشته‌است. این تغییرات شامل تحول در شیوه‌های سنتی کشاورزی و روابط اجتماعی مرتبط با آن می‌شود (پودروزیک و فرتو[3]، ۲۰۲۴).

بررسی پیامدهای اقتصادی نشان می‌دهد که این سیاست نقش مهمی در حمایت از درآمد کشاورزان و تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی داشته‌است. با این حال، توزیع نابرابر یارانه‌ها بین کشاورزان بزرگ و کوچک همواره چالش‌برانگیز بوده‌است. مطالعات اخیر تأکید دارند که کشاورزان کوچک‌مقیاس با موانع بیشتری در دسترسی به منابع مالی روبرو هستند. تحلیل‌های اقتصادی نشان

[1] - Erjavec & Lovec
[2] - Scown & Nicholas
[3] - Podruzsik & Fertő

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

می‌دهد که این نابرابری می‌تواند به تمرکز بیشتر زمین‌های کشاورزی و تضعیف ساختار خانوادگی کشاورزی منجر شود. اهمیت حمایت از کشاورزی خانوادگی در حفظ پویایی اجتماعی روستاها مورد تأکید پژوهشگران است (گراندو[1] و همکاران، ۲۰۲۰).

موفقیت‌های سیاست مشترک کشاورزی در زمینه پایداری محیطزیستی قابل توجه بوده‌است. اصلاحات اخیر با تمرکز بر "سبزسازی" کشاورزی، عملکرد محیطزیستی بخش کشاورزی را بهبود بخشیده‌است. این سیاست‌ها شامل حمایت از کشاورزی ارگانیک، حفاظت از تنوع زیستی و کاهش مصرف مواد شیمیایی می‌شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مناطق با اجرای موفق سیاست‌های محیطزیستی، از تاب‌آوری بیشتری در برابر تغییرات اقلیمی برخوردار بوده‌اند. همچنین، این مناطق موفقیت بیشتری در جذب گردشگری روستایی و ایجاد درآمدهای جایگزین داشته‌اند (بارتولینی و برونوری[2]، ۲۰۱۴).

چالش نسل جدید کشاورزان از موضوعات مهم مورد بررسی است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که علی‌رغم تلاش‌ها برای جذب جوانان به بخش کشاورزی، روند پیرشدن جمعیت کشاورز ادامه دارد. این مسئله می‌تواند پیامدهای جدی برای آینده کشاورزی اروپا داشته باشد و نیازمند توجه ویژه در سیاست‌گذاری است. مطالعات نشان می‌دهد که موانع اصلی شامل هزینه‌های بالای شروع کار، دسترسی محدود به زمین و چالش‌های مربوط به انتقال بین نسلی مزارع است. اهمیت ایجاد مشوق‌های ویژه برای کشاورزان جوان و تسهیل انتقال دانش بین نسلی مورد تأکید قرار گرفته‌است (برتون و فیشر[3]، ۲۰۱۵).

مطالعات در زمینه مهاجرت روستایی نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. در برخی مناطق، حمایت‌های مالی به حفظ جمعیت روستایی کمک کرده، اما در مناطق دیگر، مهاجرت به شهرها همچنان ادامه دارد. این تفاوت‌ها اهمیت توجه به شرایط محلی در اجرای سیاست‌ها را برجسته می‌سازد. تحلیل‌های جمعیت‌شناختی نشان می‌دهد که مناطق با تنوع اقتصادی بیشتر و دسترسی بهتر به خدمات، موفقیت بیشتری در حفظ جمعیت داشته‌اند. همچنین، نقش فرصت‌های شغلی غیرکشاورزی در کاهش مهاجرت جوانان مورد تأکید قرار گرفته‌است (اولپر[4] و همکاران، ۲۰۱۴).

نقش تعاونی‌های کشاورزی در موفقیت این سیاست مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته‌است. مطالعات نشان می‌دهند که تعاونی‌ها نقش مهمی در دسترسی کشاورزان کوچک به منابع و بازارها دارند. همچنین، این نهادها به انتقال دانش و نوآوری در جوامع روستایی کمک می‌کنند و پل ارتباطی مهمی بین سیاست‌گذاران و کشاورزان هستند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مناطق با تعاونی‌های قوی‌تر، توزیع عادلانه‌تری از منافع سیاست مشترک کشاورزی داشته‌اند. اهمیت تقویت ظرفیت‌های مدیریتی و فنی تعاونی‌ها مورد تأکید قرار گرفته‌است (ریباشاوسکینه[5] و همکاران، ۲۰۱۹).

دیجیتالی شدن کشاورزی و نقش فناوری‌های نوین در توسعه روستایی موضوع مهم دیگری است که در مطالعات اخیر مورد توجه قرار گرفته‌است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که استفاده از فناوری‌های دیجیتال می‌تواند به افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه‌ها و بهبود پایداری محیطزیستی کمک کند. با این حال، چالش‌هایی در زمینه دسترسی به زیرساخت‌های دیجیتال و مهارت‌های لازم در مناطق روستایی وجود دارد. اهمیت سرمایه‌گذاری در آموزش و زیرساخت‌های دیجیتال مورد تأکید قرار گرفته‌است (متیوس[6]، ۲۰۲۰).

تحقیقات اخیر بر ضرورت یکپارچگی بیشتر بین سیاست کشاورزی و سیاست‌های محیطزیستی تأکید دارند. "معامله سبز" اروپا فرصتی برای تقویت جنبه‌های محیطزیستی این سیاست فراهم کرده‌است. هماهنگی بین اهداف اقتصادی و محیطزیستی چالش مهمی است که باید در اصلاحات آتی مورد توجه قرار گیرد. مطالعات نشان می‌دهد که موفقیت در این زمینه نیازمند همکاری

[1] - Grando
[2] - Bartolini & Brunori
[3] - Burton & Fischer
[4] - Olper
[5] - Ribašauskienė
[6] - Matthews

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

نزدیک‌تر بین نهادهای مختلف و مشارکت فعال جوامع محلی است. اهمیت رویکرد مشارکتی در طراحی و اجرای سیاست‌ها مورد تأکید قرار گرفته‌است (متیوس[۱]، ۲۰۲۰: ۲۹۴).

نوآوری در سیاست‌های روستایی و کشاورزی موضوع دیگری است که توجه پژوهشگران را به خود جلب کرده‌است. مطالعات نشان می‌دهد که نوآوری‌های نهادی و اجتماعی به اندازه نوآوری‌های فنی در موفقیت سیاست‌ها مهم هستند. تجربیات موفق در زمینه کشاورزی اجتماعی، زنجیره‌های کوتاه غذایی و بازارهای محلی نشان‌دهنده اهمیت رویکردهای نوآورانه در توسعه روستایی است. نقش شبکه‌های محلی و همکاری‌های بین‌بخشی در ترویج و انتشار نوآوری مورد تأکید قرار گرفته‌است (زاوالونی[۲]، ۲۰۲۱: ۲۹۵).

ارزیابی کلی نشان می‌دهد که سیاست مشترک کشاورزی، علی‌رغم دستاوردها، با چالش‌هایی در زمینه عدالت توزیعی، پایداری محیط‌زیستی و تاب‌آوری روستایی روبرو است. این چالش‌ها نیازمند اصلاحات مداوم و رویکردی جامع‌تر در سیاست‌گذاری است که بتواند ابعاد مختلف توسعه روستایی را به صورت متوازن در نظر بگیرد. مطالعات تأکید دارند که موفقیت در آینده نیازمند توجه بیشتر به تنوع شرایط محلی، تقویت نوآوری و ظرفیت‌سازی در جوامع روستایی است. اهمیت انعطاف‌پذیری سیاست‌ها و توجه به نیازهای متنوع مناطق مختلف مورد تأکید قرار گرفته‌است (ون در پلوگ[۳]، ۲۰۱۹: ۲۹۶). جدول (۱)، خلاصه نتایج برخی از پژوهش‌های انجام شده در مورد سیاست مشترک کشاورزی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. خلاصه نتایج برخی از پژوهش‌های مرتبط با موضوع

ابعاد	یافته‌های کلیدی	منابع
اثربخشی	افزایش بهره‌وری کشاورزی در مناطق توسعه‌یافته، بهبود کارایی فنی مزارع تخصصی، تقویت تعاونی‌های کشاورزی، موفقیت در اجرای سیاست‌های سبز	گوث[۴] و همکاران (۲۰۲۰)؛ بارتولینی و برونوری[۵] (۲۰۲۰)؛ کوتوسکا و مارتینوفسکا-استویچسکا[۶] (۲۰۲۰)؛ ریباشاوسکینه[۷] و همکاران، (۲۰۱۹)
پیامدها	تغییر الگوهای کاربری اراضی، تحول در ساختار جمعیتی روستاها، تغییر در شیوه‌های سنتی کشاورزی، تأثیر بر مهاجرت روستایی	زاوالونی[۸] و همکاران (۲۰۲۱)، (۲۰۲۰)؛ مایر و کافمن[۹] (۲۰۲۰)؛ گراندو[۱۰] و همکاران. (۲۰۲۰)، برتون و فیشر[۱۱] (۲۰۱۹)
موفقیت‌ها	بهبود پایداری محیط‌زیستی، حمایت از کشاورزی کوچک‌مقیاس، توسعه زیرساخت‌های روستایی، تقویت شبکه‌های محلی	تیوس[۱۲]، (۲۰۲۱)؛ پیر[۱۳] و همکاران (۲۰۲۱)؛ رکاناتی[۱۴] و همکاران (۲۰۲۰)؛ باکوکس[۱۵] و همکاران (۲۰۲۰)
نقاط قوت	انعطاف‌پذیری در اجرای سیاست‌ها، حمایت از درآمد کشاورزان، تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی، تقویت حفاظت از محیط‌زیست	وانی و کاردیلو[۱۶] (۲۰۲۰)؛ ون در پلوگ[۱۷] و همکاران (۲۰۲۰)؛ هاینمن و وایس[۱۸] (۲۰۱۸)؛ برتونی[۱۹] و همکاران (۲۰۱۸)

1 - Matthews
2 - Zavalloni
3 - Van der Ploeg
4 - Guth
5 - Bartolini & Brunori
6 - Kotevska & Martinovska-Stojcheska
7 - Ribašauskienė
8 - Zavalloni
9 - Mayer & Kaufmann
10 - Grando
11 - Burton & Fischer
12 - Matthews
13 - Pe'er
14 - Recanati
15 - Bakucs
16 - Vanni & Cardillo
17 - Van der Ploeg
18 - Heinemann & Weiss
19 - Bertoni

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

ابعاد	یافته‌های کلیدی	منابع
نقاط ضعف	نابرابری در توزیع یارانه‌ها، چالش‌های جذب نسل جوان، محدودیت‌های زیرساختی در مناطق محروم، ناکارآمدی در مناطق حاشیه‌ای	ویگانی و دوایر[1]، (۲۰۲۰)؛ اسکاون و نیکلاس[2] (۲۰۲۰)؛ کورتینانی و دونو[3] (۲۰۱۹)؛ گیومار[4] و همکاران، (۲۰۱۸)

روش‌شناسی پژوهش

داده‌ها و روش کار

این پژوهش با هدف بررسی جامع پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا بر توسعه فضایی- اقتصادی نواحی روستایی انجام شده‌است. برای دستیابی به این هدف، دو هدف فرعی تعریف شد: نخست، شناسایی و تحلیل تغییرات ساختاری در الگوهای فضایی کشاورزی که در نتیجه اجرای این سیاست ایجاد شده‌است. دوم، بررسی چگونگی تأثیرگذاری این سیاست بر تنوع‌بخشی اقتصادی در نواحی روستایی، که نقش مهمی در پایداری این مناطق دارد (گراندو[5] و همکاران، ۲۰۲۰).

برای بررسی سیستماتیک اسناد، از روش تحلیل مضمون کیفی با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA استفاده شد. در فرایند جستجوی منابع، از پایگاه‌های Web of Science، Scopus و منابع رسمی اتحادیه اروپا استفاده شد. معیارهای انتخاب شامل: مقالات علمی-پژوهشی انگلیسی زبان در نشریات نمایه شده، گزارش‌های سازمانی و اسناد سیاستی در بازه زمانی ۲۰۱۸-۲۰۲۴ بود (اسکون و نیکلاس[6]، ۲۰۲۰).

جدول ۲. تحلیل مضامین استخراج شده از بررسی سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا

مضمون اصلی	مضامین فرعی	نمونه کدهای اولیه	منابع کلیدی
اثربخشی سیاست‌ها	کارایی اجرایی، مکانیسم‌های پیاده‌سازی، ابزارهای سیاستی	افزایش بهره‌وری، تحقق اهداف	(متیوس[7]، (۲۰۲۱)؛ پیر[8] و همکاران (۲۰۲۱)
پیامدهای فضایی	الگوهای کاربری زمین، توزیع فعالیت‌ها، ساختار فضایی	تغییر الگوی کشت، توسعه زیرساخت‌ها	زاوالونی[9] و همکاران (۲۰۲۱)، وانی و کاردیلو[10] (۲۰۲۰)
پیامدهای اقتصادی	تنوع‌سازی اقتصادی، درآمد روستایی، اشتغال	تنوع منابع درآمدی، ایجاد مشاغل جدید	گراندو و همکاران، (۲۰۲۰)؛ باکوکس[11] و همکاران (۲۰۲۰)
موفقیت‌ها	پایداری محیط‌زیستی، نوآوری، توانمندسازی	حفاظت از منابع، انتقال فناوری	بارتولینی و برونوری[12] (۲۰۲۰)؛ گوث[13] و همکاران (۲۰۲۰)
چالش‌ها	نابرابری منطقه‌ای، محدودیت‌ها، موانع اجرایی	توزیع نامتوازن منابع، کمبود زیرساخت	اسکون و نیکلاس[14]، (۲۰۲۰)؛ مایر و کافمن[15] (۲۰۲۰)

[1] - Vigani & Dwyer
[2] - Scown & Nicholas
[3] - Cortignani & Dono
[4] - Guiomar
[5] - Grando
[6] - Scown & Nicholas
[7] - Matthews
[8] - Pe'er
[9] - Zavalloni
[10] - Vanni & Cardillo
[11] - Bakucs
[12] - Bartolini & Brunori
[13] - Guth
[14] - Scown & Nicholas
[15] - Mayer & Kaufmann

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

پس از بررسی اولیه منابع، اسناد نهایی که بیشترین ارتباط را با اهداف پژوهش داشتند برای تحلیل انتخاب شدند. این اسناد شامل مقالات پژوهشی، گزارش‌های سازمانی اتحادیه اروپا و اسناد سیاستی بودند. تحلیل داده‌ها در سه مرحله انجام شد. در مرحله اول، متون به‌طور دقیق مطالعه و کدگذاری اولیه انجام شد (چیمینو[1] و همکاران، ۲۰۱۵).

در مرحله دوم و سوم، کدها در قالب مضامین فرعی و اصلی دسته‌بندی شدند. مضامین اصلی عبارتند از: اثربخشی سیاست‌ها، پیامدهای فضایی، پیامدهای اقتصادی، موفقیت‌ها و چالش‌ها. روابط بین این مضامین با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA مورد تحلیل قرار گرفت (ژو و لانسینک[2]، ۲۰۱۰).

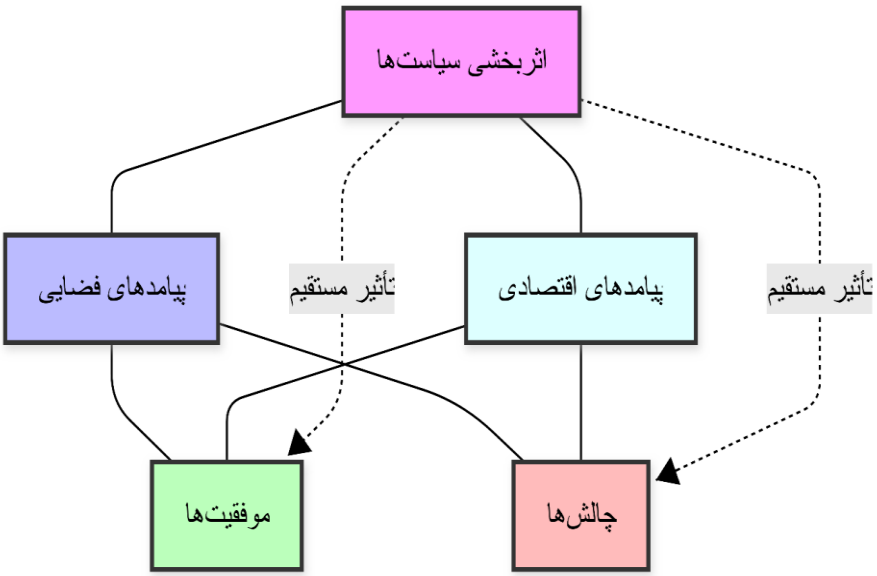

شکل ۱. شبکه روابط بین مضامین اصلی

برای اطمینان از اعتبار تحلیل‌ها، از روش مثلث‌سازی استفاده شد. کدگذاری توسط دو پژوهشگر به صورت مستقل انجام و موارد اختلاف از طریق بحث و گفتگو حل شد. همچنین، یافته‌ها توسط متخصصان حوزه توسعه روستایی مورد بازبینی قرار گرفت (اولپر[3] و همکاران، ۲۰۱۴).

نتایج تحلیل شبکه مضامین نشان داد که چگونه مضامین مختلف با یکدیگر در ارتباط هستند و چگونه این روابط به درک بهتر پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی کمک می‌کند. این تحلیل امکان شناسایی الگوهای اصلی و روندهای کلیدی را فراهم ساخت (رکاناتی[4] و همکاران، ۲۰۱۹).

یافته‌های پژوهش

۱. تحولات سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا

سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا از زمان تأسیس در سال ۱۹۶۲ تاکنون تحولات قابل توجهی را تجربه کرده‌است. این سیاست در ابتدا با هدف افزایش تولید و تأمین امنیت غذایی پس از جنگ جهانی دوم طراحی شد اما با گذشت زمان، اهداف و رویکردهای آن تغییر کرده‌است (ارجاوِک و ارجاوِک[5]، ۲۰۱۵).

[1] - Cimino
[2] - Zhu & Lansink
[3] - Olper
[4] - Recanati
[5] - Erjavec & Erjavec

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

در دهه ۱۹۸۰، این سیاست با چالش‌هایی مانند مازاد تولید و هزینه‌های بالا روبرو شد. اصلاحات دهه ۱۹۹۰ به دنبال کاهش حمایت‌های قیمتی و معرفی پرداخت‌های مستقیم به کشاورزان بود. در سال ۲۰۰۳، اصلاحات اساسی‌تری با هدف جدا کردن پرداخت‌ها از تولید و تقویت توسعه روستایی انجام شد (گریر[1]، ۲۰۱۷).

اصلاحات سال ۲۰۱۳ گامی مهم در جهت "سبزسازی" این سیاست بود. این اصلاحات شامل معرفی پرداخت‌های سبز و تأکید بیشتر بر حفاظت از محیط زیست بود (گوخت[2] و همکاران، ۲۰۱۷). آخرین اصلاحات در سال ۲۰۲۱ با تمرکز بر پایداری، نوآوری و حمایت از کشاورزان جوان انجام شده‌است.

این تحولات نشان می‌دهد که سیاست مشترک کشاورزی از یک رویکرد صرفاً تولیدمحور به سمت یک رویکرد چندکارکردی حرکت کرده‌است که اهداف اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی را در نظر می‌گیرد (متیوس[3]، ۲۰۱۸).

۲. پیامدهای فضایی سیاست مشترک کشاورزی بر نواحی روستایی

سیاست مشترک کشاورزی تحولات وسیعی در ساختار فضایی نواحی روستایی ایجاد کرده‌است. این تغییرات شامل دگرگونی در الگوهای کشت، تغییر کاربری اراضی و تنوع محصولات کشاورزی است. در مناطق مرکزی اروپا، گرایش به کشت‌های متنوع‌تر افزایش یافته و بخش قابل توجهی از اراضی به فعالیت‌های حفاظت محیط زیست اختصاص یافته است. همچنین، تغییر از کشت‌های سنتی به کشت‌های تجاری، دگرگونی‌های عمیقی در ساختار فضایی مناطق روستایی ایجاد کرده‌است (برتونی[4] و همکاران، ۲۰۱۸).

ساختار فضایی سکونتگاه‌های روستایی تحولات عمیقی را تجربه کرده‌است. پرداخت‌های مستقیم به کشاورزان به حفظ جمعیت روستایی کمک کرده و این امر در دوره‌های نوسانات اقتصادی بسیار تأثیرگذار بوده‌است. در مناطقی با سیاست‌های حمایتی موفق، ثبات جمعیتی و تنوع فعالیت‌های اقتصادی بیشتری وجود دارد. این مناطق شاهد بهبود زیرساخت‌ها و گرایش به ایجاد مراکز روستایی چندعملکردی بوده‌اند. همچنین، الگوهای سکونت تغییر کرده و روستاها به سمت تنوع کارکردی بیشتر حرکت کرده‌اند (ریزوف[5] و همکاران، ۲۰۱۳).

تحول در شبکه‌های ارتباطی و زیرساخت‌های روستایی تغییرات ساختاری مهمی ایجاد کرده‌است. توسعه راه‌ها و بهبود دسترسی به خدمات، ارتباطات روستاها با بازارها را تقویت کرده‌است. این امر به ویژه در کشورهای تازه عضو اتحادیه اروپا بسیار چشمگیر است. توسعه زیرساخت‌ها علاوه بر بهبود دسترسی فیزیکی، به تقویت پیوندهای اقتصادی و اجتماعی منجر شده و شبکه‌های جدید همکاری بین روستاها را شکل داده است (گیومار[6] و همکاران، ۲۰۱۸).

تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی تغییرات فضایی قابل توجهی به همراه داشته‌است. حمایت از فعالیت‌های غیرکشاورزی مانند گردشگری روستایی، صنایع دستی و خدمات محلی، الگوهای جدیدی از فعالیت‌های اقتصادی را در مناطق روستایی شکل داده است. این تغییرات در برخی مناطق به ایجاد خوشه‌های جدید فعالیت اقتصادی و تغییر در الگوهای استقرار جمعیت منجر شده‌است. گردشگری روستایی به عنوان یکی از مهمترین عوامل این تحول، باعث شکل‌گیری مراکز خدماتی جدید شده‌است (مانتینو و وانی[7]، ۲۰۱۸).

تغییرات در ساختار مالکیت اراضی، تأثیرات فضایی عمیقی بر جای گذاشته است. در برخی مناطق، تجمیع اراضی و شکل‌گیری مزارع بزرگ‌مقیاس رواج یافته، در حالی که در مناطق دیگر، کشاورزی خانوادگی و مزارع کوچک‌مقیاس تقویت شده‌اند. این تغییرات

[1] - Greer
[2] - Gocht
[3] - Matthews
[4] - Bertoni
[5] - Rizov
[6] - Guiomar
[7] - Mantino & Vanni

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

در الگوهای مالکیت، ساختار فضایی تولید، اشتغال و سکونت در مناطق روستایی را دگرگون ساخته است (کیلیبرتی و فراسکارلی[1]، ۲۰۱۸).

پیامدهای محیط‌زیستی سیاست مشترک کشاورزی در ساختار فضایی روستاها تجلی یافته است. اختصاص بخشی از اراضی به کشاورزی ارگانیک و فعالیت‌های حفاظتی، الگوی جدیدی از کاربری اراضی ایجاد کرده‌است. این تغییرات به حفظ تنوع زیستی و چشم‌اندازهای طبیعی کمک کرده و فرصت‌های جدیدی برای توسعه گردشگری روستایی فراهم آورده است. در برخی مناطق، مزارع کوچک و متوسط به سمت تولید محصولات ارگانیک با ارزش افزوده بالا حرکت کرده‌اند. این تغییر رویکرد، الگوهای فضایی متفاوتی از کشاورزی متداول ایجاد کرده‌است (ناوارو و لوپز–بائو[2]، ۲۰۱۸).

تغییر در زنجیره‌های تأمین و توزیع محصولات کشاورزی، ساختار فضایی جدیدی در مناطق روستایی شکل داده است. تقویت ارتباطات بین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، حمایت از زنجیره‌های کوتاه تأمین و ترویج بازارهای محلی، شبکه‌های جدیدی از روابط اقتصادی ایجاد کرده‌است. این تغییرات به ویژه در نحوه ارتباط روستاها با یکدیگر و با مراکز شهری مجاور تأثیرگذار بوده‌است. همچنین، بازارهای هفتگی و فصلی محصولات کشاورزی، مراکز جدید تبادل اقتصادی در مناطق روستایی ایجاد کرده‌اند (مایه[3] و همکاران، ۲۰۱۹).

مکانیزاسیون و افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی، تأثیرات فضایی متفاوتی در مناطق مختلف داشته‌است. در برخی مناطق، این روند به کاهش اشتغال کشاورزی و مهاجرت نیروی کار منجر شده، در حالی که در مناطق دیگر، به تخصصی شدن تولید و شکل‌گیری مجتمع‌های کشاورزی–صنعتی انجامیده است. این تحولات، الگوهای سکونت و اشتغال در مناطق روستایی را دگرگون ساخته است. در برخی مناطق، مراکز جدید خدمات کشاورزی و صنایع تبدیلی شکل گرفته که قطب‌های جدید توسعه روستایی محسوب می‌شوند (پتریک و زیر[4]، ۲۰۱۲).

توسعه زیرساخت‌های دیجیتال در مناطق روستایی، الگوهای جدیدی از فعالیت و سکونت ایجاد کرده‌است. دسترسی به اینترنت پرسرعت و فناوری‌های نوین، امکان دورکاری و راه‌اندازی کسب‌وکارهای آنلاین را در روستاها فراهم آورده است. این تحول فناورانه، جذابیت برخی مناطق روستایی را برای سکونت افزایش داده و به شکل‌گیری الگوهای جدید مهاجرت به این مناطق منجر شده‌است. همچنین، کشاورزی دیجیتال و هوشمند، نیازمندی‌های جدیدی در زمینه زیرساخت‌های فنی و خدماتی ایجاد کرده‌است (اسکون و نیکلاس[5]، ۲۰۲۰).

تحولات در الگوهای تجارت محصولات کشاورزی، ساختار فضایی مناطق روستایی را متحول ساخته است. کاهش موانع تجاری درون اتحادیه، به یکپارچگی بیشتر بازار کشاورزی اروپا انجامیده است. این تحول به تخصصی شدن منطقه‌ای تولید و شکل‌گیری قطب‌های کشاورزی منجر شده‌است. در برخی مناطق، مراکز لجستیک و انبارداری محصولات کشاورزی توسعه یافته و در مناطق دیگر، صنایع فرآوری و بسته‌بندی گسترش پیدا کرده‌است. این تغییرات، شبکه جدیدی از جریان‌های کالا و خدمات در مناطق روستایی ایجاد کرده‌است (متیوس[6]، ۲۰۱۸).

تغییرات اقلیمی و سیاست‌های سازگاری با آن، بر الگوهای فضایی کشاورزی تأثیر گذاشته است. در برخی مناطق، تغییر در الگوهای بارش و دما به جابجایی مناطق کشت محصولات خاص منجر شده‌است. سیاست‌های حمایتی برای سازگاری با تغییرات اقلیمی، به توسعه سیستم‌های آبیاری مدرن و زیرساخت‌های مقاوم در برابر شرایط اقلیمی انجامیده است. این تحولات، چشم‌انداز

[1] - Ciliberti & Frascarelli
[2] - Navarro & López-Bao
[3] - Maye
[4] - Petrick & Zier
[5] - Scown & Nicholas
[6] - Matthews

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

فیزیکی و کارکردی مناطق روستایی را دگرگون ساخته و الگوهای جدیدی از استفاده از منابع را شکل داده است (ویگانی و دوایر[1]، ۲۰۲۰).

حمایت از کشاورزی خانوادگی و مزارع کوچک‌مقیاس، الگوهای فضایی خاصی ایجاد کرده‌است. در این مناطق، موزاییک متنوعی از کاربری‌های کشاورزی شکل گرفته و تنوع محصولات و شیوه‌های تولید افزایش یافته است. این الگو به حفظ چشم‌اندازهای سنتی کشاورزی و میراث فرهنگی روستاها کمک کرده‌است. همچنین، شبکه‌های اجتماعی قوی‌تر و پیوندهای محلی مستحکم‌تری در این مناطق شکل گرفته‌است (گراندو[2] و همکاران، ۲۰۲۰).

مدیریت یکپارچه منابع طبیعی، تغییرات فضایی قابل توجهی در مناطق روستایی ایجاد کرده‌است. حفاظت از منابع آب، خاک و تنوع زیستی به ایجاد کریدورهای اکولوژیک و مناطق حفاظت شده منجر شده‌است. این رویکرد یکپارچه، مرزهای سنتی بین مناطق کشاورزی و طبیعی را کمرنگ کرده و الگوهای جدیدی از همزیستی فعالیت‌های انسانی و طبیعت شکل داده‌است. همچنین، مدیریت حوضه‌های آبریز به همکاری‌های فرامرزی بین مناطق روستایی انجامیده‌است (رکاناتی[3] و همکاران، ۲۰۱۹).

تحول در نظام‌های بازاریابی و فروش محصولات کشاورزی، ساختار فضایی جدیدی در مناطق روستایی ایجاد کرده‌است. توسعه پلتفرم‌های آنلاین فروش مستقیم محصولات کشاورزی، شبکه‌های جدید توزیع و الگوهای جدید ارتباط با مصرف‌کنندگان را شکل داده‌است. این تحول به کاهش وابستگی به واسطه‌ها و تقویت ارتباط مستقیم تولیدکنندگان با مصرف‌کنندگان منجر شده‌است. همچنین، مراکز جدید جمع‌آوری و توزیع محصولات در مناطق روستایی ایجاد شده‌است (ریباشاوسکینه[4] و همکاران، ۲۰۱۹).

۳. پیامدهای اقتصادی سیاست مشترک کشاورزی بر نواحی روستایی

سیاست مشترک کشاورزی تأثیر قابل توجهی بر درآمد و اشتغال روستایی داشته‌است. پرداخت‌های مستقیم به کشاورزان به حفظ درآمد آنها کمک کرده‌است. این پرداخت‌ها به ویژه در دوره‌های نوسانات قیمت و شرایط آب و هوایی نامساعد، نقش مهمی در ثبات درآمد کشاورزان داشته‌است (ریزوف[5] و همکاران، ۲۰۱۳).

با این حال، انتقاداتی نیز وجود دارد مبنی بر اینکه این پرداخت‌ها بیشتر به نفع کشاورزان بزرگ بوده و نابرابری‌ها را تشدید کرده‌است. مطالعات نشان می‌دهد که بخش قابل توجهی از یارانه‌ها به درصد کوچکی از کشاورزان بزرگ تعلق می‌گیرد، در حالی که کشاورزان کوچک و خانوادگی سهم کمتری دریافت می‌کنند (کیلیبرتی و فراسکارلی[6]، ۲۰۱۸).

در زمینه اشتغال، این سیاست تأثیرات متفاوتی داشته‌است. در حالی که در برخی مناطق به حفظ مشاغل کشاورزی کمک کرده، در مناطق دیگر، مکانیزاسیون و افزایش بهره‌وری منجر به کاهش اشتغال در بخش کشاورزی شده‌است (پتریک و زیر[7]، ۲۰۱۲). این موضوع بر ساختار اجتماعی-اقتصادی روستاها تأثیر گذاشته و چالش‌هایی را در زمینه حفظ جمعیت جوان در مناطق روستایی ایجاد کرده‌است.

سیاست مشترک کشاورزی، به ویژه در سال‌های اخیر، بر تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی تأکید داشته‌است. این شامل حمایت از فعالیت‌های غیرکشاورزی مانند گردشگری روستایی، صنایع دستی و خدمات محلی می‌شود (مانتینو و وانی[8]، ۲۰۱۸).

[1] - Vigani & Dwyer
[2] - Grando
[3] - Recanati
[4] - Ribašauskienė
[5] - Rizov
[6] - Ciliberti & Frascarelli
[7] - Petrick & Zier
[8] - Mantino & Vanni

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد کرده و به کاهش وابستگی روستاها به کشاورزی کمک کرده‌است. این امر به ویژه در مناطقی که کشاورزی کمتر رقابتی است، اهمیت دارد. توسعه گردشگری روستایی، به عنوان مثال، منبع درآمد جدیدی برای بسیاری از خانواده‌های روستایی فراهم کرده‌است (ریباشاوسکینه[1] و همکاران، ۲۰۱۹).

با این حال، موفقیت این تلاش‌ها در مناطق مختلف متفاوت بوده‌است. برخی مناطق به دلیل موقعیت جغرافیایی، منابع طبیعی یا میراث فرهنگی خود، توانسته‌اند از این فرصت‌ها بهتر استفاده کنند. در مقابل، مناطق دورافتاده یا کمتر جذاب از نظر گردشگری، با چالش‌های بیشتری در زمینه تنوع‌بخشی اقتصادی مواجه بوده‌اند.سیاست مشترک کشاورزی تأثیر عمیقی بر ساختار تولید و بازار محصولات کشاورزی داشته‌است. این سیاست منجر به افزایش بهره‌وری و تخصصی شدن تولید در برخی مناطق شده‌است. همچنین، با کاهش موانع تجاری درون اتحادیه، به یکپارچگی بیشتر بازار کشاورزی اروپا کمک کرده‌است (متیوس[2]، ۲۰۱۸).

افزایش بهره‌وری و مقیاس تولید منجر به کاهش قیمت‌های مواد غذایی برای مصرف‌کنندگان شده‌است. با این حال، این تغییرات چالش‌هایی را نیز برای کشاورزان کوچک و مناطق حاشیه‌ای ایجاد کرده‌است. بسیاری از کشاورزان کوچک قادر به رقابت با تولیدکنندگان بزرگ نبوده‌اند و این موضوع منجر به تغییر در ساختار مالکیت زمین‌های کشاورزی شده‌است (گیومار[3] و همکاران، ۲۰۱۸).

علاوه بر این، سیاست مشترک کشاورزی بر نوع محصولات تولیدی نیز تأثیر گذاشته‌است. برخی از سیاست‌های حمایتی منجر به افزایش تولید محصولات خاص شده، در حالی که تولید برخی دیگر از محصولات کاهش یافته است. این تغییرات نه تنها بر اقتصاد کشاورزی، بلکه بر چشم‌انداز روستایی و تنوع زیستی نیز تأثیرگذار بوده‌است (ناوارو و لوپز–بائو[4]، ۲۰۱۸).

در سال‌های اخیر، تأکید بیشتری بر تولید محصولات با کیفیت بالا و محصولات ارگانیک شده‌است. این رویکرد فرصت‌های جدیدی برای کشاورزان کوچک و متوسط ایجاد کرده‌است تا با تمرکز بر محصولات با ارزش افزوده بالاتر، سودآوری خود را افزایش دهند (ووپر[5] و همکاران، ۲۰۲۰).

همچنین، سیاست مشترک کشاورزی بر زنجیره‌های تأمین و توزیع محصولات کشاورزی نیز تأثیر گذاشته است. تقویت ارتباطات بین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، حمایت از زنجیره‌های کوتاه تأمین و ترویج بازارهای محلی از جمله اقداماتی است که در راستای این سیاست انجام شده‌است (مایه[6] و همکاران، ۲۰۱۹).

در مجموع، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا تأثیرات گسترده و چندبعدی بر نواحی روستایی داشته‌است. این سیاست منجر به تغییرات قابل توجهی در الگوهای کاربری اراضی، ساختار فضایی سکونتگاه‌های روستایی، زیرساخت‌ها، اقتصاد و ساختار تولید کشاورزی شده‌است.

در حالی که این سیاست در بسیاری از موارد به بهبود شرایط اقتصادی و زیرساختی نواحی روستایی کمک کرده، چالش‌هایی نیز ایجاد کرده‌است. نابرابری‌های منطقه‌ای، مشکلات محیط‌زیستی و چالش‌های مربوط به حفظ جمعیت جوان در روستاها از جمله مسائلی هستند که همچنان نیاز به توجه دارند.

تحولات اخیر در سیاست مشترک کشاورزی، از جمله تأکید بیشتر بر پایداری محیط‌زیستی، تنوع‌بخشی اقتصادی و نوآوری، نشان‌دهنده تلاش برای پاسخگویی به این چالش‌ها است. با این حال، اثربخشی این تغییرات و توانایی آنها در ایجاد توازن بین اهداف اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی نیاز به بررسی و ارزیابی مداوم دارد.

این یافته‌ها اهمیت اتخاذ رویکردی جامع و یکپارچه در سیاست‌گذاری برای توسعه روستایی را برجسته می‌سازد. چنین رویکردی باید تنوع شرایط محلی، نیازهای متفاوت مناطق مختلف و ارتباطات پیچیده بین ابعاد مختلف توسعه روستایی را در نظر بگیرد.

[1] - Ribašauskienė
[2] - Matthews
[3] - Guiomar
[4] - Navarro & López-Bao
[5] - Wuepper
[6] - Maye

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

در نهایت، این پژوهش نشان می‌دهد که سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا، علی‌رغم چالش‌ها و انتقادات، نقش مهمی در شکل‌دهی به چشم‌انداز روستایی اروپا داشته‌است. درس‌های آموخته شده از این تجربه می‌تواند برای سایر کشورها و مناطق در طراحی و اجرای سیاست‌های توسعه روستایی مفید باشد.

بحث

یافته‌های این پژوهش را می‌توان در چارچوب نظریه توسعه فضایی یکپارچه تحلیل کرد. این نظریه بر اهمیت در نظر گرفتن تمامی ابعاد توسعه – اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی و فضایی – به صورت همزمان و متعادل تأکید دارد. سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا، به ویژه در سال‌های اخیر، تلاش کرده‌است تا این رویکرد یکپارچه را در برنامه‌های خود لحاظ کند (رونسول[۱] و همکاران، ۲۰۱۹).

تغییرات در الگوهای کاربری اراضی و ساختار فضایی سکونتگاه‌های روستایی نشان می‌دهد که این سیاست تأثیر قابل توجهی بر بعد فضایی توسعه روستایی داشته‌است. همچنین، تأثیرات اقتصادی این سیاست، از جمله تغییرات در درآمد و اشتغال روستایی و تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی، نشان‌دهنده تلاش برای ایجاد تعادل بین ابعاد مختلف توسعه است (بونفیگلیو[۲] و همکاران، ۲۰۱۷).

یافته‌های این پژوهش در بسیاری از موارد با مطالعات پیشین همسو است. به عنوان مثال، نتایج مربوط به تأثیر سیاست مشترک کشاورزی بر تنوع‌بخشی اقتصاد روستایی با یافته‌های مطالعات قبلی همخوانی دارد (مانتینو و وانی[۳]، ۲۰۱۸). همچنین، مشاهدات مربوط به چالش‌های ناشی از رها شدن زمین‌های کشاورزی در برخی مناطق با مطالعات دیگر مطابقت دارد (ترز[۴] و همکاران، ۲۰۱۵).

سیاست مشترک کشاورزی هم چالش‌ها و هم فرصت‌هایی برای توسعه روستایی ایجاد کرده‌است. از جمله فرصت‌ها می‌توان به بهبود زیرساخت‌ها، تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی و افزایش توجه به مسائل محیط‌زیستی اشاره کرد (داکس و کاپوس[۵]، ۲۰۱۸). از سوی دیگر، چالش‌هایی مانند نابرابری در توزیع یارانه‌ها، مهاجرت جوانان از روستاها و فشار بر منابع طبیعی نیز وجود دارد (ریلوک-درایسکا و بائر-ناوروکا[۶]، ۲۰۱۹).

علی‌رغم دستاوردهای قابل توجه، سیاست مشترک کشاورزی با انتقادات جدی نیز مواجه بوده‌است. یکی از مهم‌ترین انتقادات، تمرکز بیش از حد بر حمایت از کشاورزان بزرگ و تجاری است که می‌تواند به تشدید نابرابری‌ها منجر شد (کیلیبرتی و فراسکارلی[۷]، ۲۰۱۸). همچنین، برخی معتقدند که این سیاست به اندازه کافی به مسائل محیط‌زیستی توجه نکرده‌است (ناوارو و لوپز–بائو[۸]، ۲۰۱۸).

ارزیابی میزان موفقیت سیاست مشترک کشاورزی در دستیابی به اهداف توسعه فضایی–اقتصادی نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. در برخی زمینه‌ها، مانند افزایش بهره‌وری کشاورزی و بهبود زیرساخت‌های روستایی، این سیاست موفقیت‌های قابل توجهی داشته‌است (ریزوف[۹] و همکاران، ۲۰۱۳). با این حال، در زمینه‌هایی مانند کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و حفظ جمعیت جوان در روستاها، چالش‌هایی همچنان وجود دارد (موکورپس[۱۰] و همکاران، ۲۰۱۹).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در برخی موارد، تناقض‌هایی بین پیامدهای فضایی و اقتصادی سیاست مشترک کشاورزی وجود دارد. به عنوان مثال، در حالی که افزایش مکانیزاسیون به بهبود بهره‌وری اقتصادی کمک کرده، می‌تواند منجر به کاهش اشتغال

[1] - Rounsevell
[2] - Bonfiglio
[3] - Mantino & Vanni
[4] - Terres
[5] - Dax & Copus
[6] - Kiryluk-Dryjska & mr Baer-Nawrocka
[7] - Ciliberti & Frascarelli
[8] - Navarro & López-Bao
[9] - Rizov
[10] - Maucorps

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

روستایی و تغییرات نامطلوب در ساختار فضایی روستاها شود (پتریک و زیر[1]، ۲۰۱۲). از سوی دیگر، در مواردی همسویی بین این پیامدها نیز مشاهده می‌شود، مانند تأثیر مثبت بهبود زیرساخت‌ها هم بر اقتصاد و هم بر ساختار فضایی روستاها (زاسادا[2] و همکاران، ۲۰۱۸).

پیامدهای غیرمستقیم و بلندمدت سیاست مشترک کشاورزی بر ساختار فضایی–اقتصادی روستاها قابل توجه است. این پیامدها شامل تغییرات در الگوهای مهاجرت، تحول در هویت و فرهنگ روستایی، و تغییرات در روابط بین مناطق روستایی و شهری می‌شود (شاکسمیت و براون[3]، ۲۰۱۶). همچنین، این سیاست بر شکل‌گیری زنجیره‌های ارزش جدید و تغییر در نقش روستاها در اقتصاد منطقه‌ای تأثیر گذاشته است (ویاگی[4]، ۲۰۱۸).

مقایسه تطبیقی نشان می‌دهد که پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی در کشورهای مختلف عضو اتحادیه اروپا متفاوت بوده‌است. این تفاوت‌ها ناشی از عوامل مختلفی مانند ساختار اقتصادی، شرایط جغرافیایی، و سیاست‌های ملی است. به عنوان مثال، در حالی که برخی کشورهای اروپای غربی توانسته‌اند از این سیاست برای تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی استفاده کنند، کشورهای اروپای شرقی با چالش‌های بیشتری در این زمینه مواجه بوده‌اند (کرسنزی و جیوا[5]، ۲۰۲۰).

علاوه بر این، تأثیر سیاست مشترک کشاورزی بر مدیریت منابع طبیعی و خدمات اکوسیستمی در مناطق روستایی قابل توجه بوده‌است. اگرچه این سیاست به افزایش آگاهی درباره اهمیت حفاظت از محیط زیست کمک کرده، اما همچنان چالش‌هایی در زمینه پایداری محیط‌زیستی وجود دارد (پیر[6] و همکاران، ۲۰۱۹).

یکی از موضوعات مهم دیگر، تأثیر این سیاست بر ساختار مالکیت زمین و اندازه مزارع است. در برخی مناطق، حمایت‌های مالی منجر به تمرکز بیشتر زمین‌ها در دست کشاورزان بزرگ شده، در حالی که در مناطق دیگر، سیاست‌های حمایتی از کشاورزان کوچک به حفظ تنوع در اندازه مزارع کمک کرده‌است (گیومار[7] و همکاران، ۲۰۱۸).

در نهایت، این بحث نشان می‌دهد که سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا تأثیرات پیچیده و چندبعدی بر توسعه فضایی–اقتصادی نواحی روستایی داشته‌است. در حالی که این سیاست دستاوردهای قابل توجهی داشته، چالش‌هایی نیز وجود دارد که نیازمند توجه و اصلاحات بیشتر است. نیاز به رویکردی یکپارچه و متوازن که ابعاد مختلف توسعه روستایی را در نظر بگیرد، بیش از پیش احساس می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تحلیل پیامدهای سیاست مشترک کشاورزی اتحادیه اروپا نشان می‌دهد که این سیاست تغییرات اساسی در ساختار فضایی و اقتصادی مناطق روستایی ایجاد کرده‌است. این تغییرات در قالب دگرگونی الگوهای کشت، تحول در کاربری اراضی، ساختار مالکیت زمین‌های کشاورزی و شیوه‌های مدیریت منابع طبیعی قابل مشاهده است. تأثیر این سیاست بر مناطق مختلف متفاوت بوده و درک این تفاوت‌ها می‌تواند به طراحی سیاست‌های مؤثرتر در آینده کمک کند. همچنین، این سیاست در برخی مناطق منجر به رها شدن زمین‌های کشاورزی شده که پیامدهای متنوعی بر ساختار فضایی و اکولوژیکی داشته‌است. چالش‌های موجود در این زمینه نیازمند توجه ویژه در سیاست‌گذاری‌های آینده است.

موفقیت اصلاحات سیاست مشترک کشاورزی در حوزه‌های مختلف، به‌ویژه در زمینه بهره‌وری و رقابت‌پذیری، متفاوت بوده‌است. مناطق برخوردار از زیرساخت‌های توسعه‌یافته‌تر عملکرد بهتری در جذب منافع این سیاست داشته‌اند، در حالی که مناطق حاشیه‌ای با چالش‌های بیشتری مواجه بوده‌اند. این تفاوت در عملکرد نشان می‌دهد که برای اثربخشی بیشتر سیاست‌ها، باید به تفاوت‌های

[1] - Petrick & Zier
[2] - Zasada
[3] - Shucksmith & Brown
[4] - Viaggi
[5] - Crescenzi & Giua
[6] - Pe'Er
[7] - Guiomar

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

منطقه‌ای و زیرساختی توجه ویژه‌ای داشت. توزیع نابرابر منافع بین کشاورزان بزرگ و کوچک نیز از چالش‌های مهم بوده‌است. این موضوع ضرورت بازنگری در نظام توزیع حمایت‌ها را نشان می‌دهد.

تجربه اجرای سیاست مشترک کشاورزی در زمینه تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی درس‌های مهمی به همراه داشته‌است. حمایت از فعالیت‌های غیرکشاورزی مانند گردشگری روستایی، صنایع دستی و خدمات محلی نقش مهمی در کاهش وابستگی به کشاورزی و ایجاد منابع درآمدی جدید داشته‌است. این تنوع‌بخشی به افزایش تاب‌آوری اقتصادی روستاها کمک کرده، اما موفقیت آن مستلزم تقویت زیرساخت‌ها و آموزش مهارت‌های جدید است. همچنین، تجربه نشان داده که برنامه‌های تنوع‌بخشی باید با شرایط و ظرفیت‌های محلی هماهنگ باشند.

دیجیتالی شدن کشاورزی و توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات فرصت‌های جدیدی برای مناطق روستایی ایجاد کرده‌است. امکان دورکاری، راه‌اندازی کسب‌وکارهای آنلاین و دسترسی به بازارهای جدید، جذابیت زندگی در روستاها را افزایش داده است. این تحول دیجیتال به حفظ جمعیت جوان در روستاها و جذب نیروهای متخصص کمک کرده‌است. با این حال، شکاف دیجیتال بین مناطق مختلف همچنان چالش‌برانگیز است و نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتر در زیرساخت‌های دیجیتال و آموزش مهارت‌های فنی دارد.

تقویت زنجیره‌های ارزش محلی و کوتاه‌سازی فاصله تولیدکننده و مصرف‌کننده نتایج مثبتی به همراه داشته‌است. توسعه بازارهای محلی و پلتفرم‌های فروش مستقیم محصولات کشاورزی به افزایش سهم کشاورزان از ارزش افزوده نهایی کمک کرده‌است. این رویکرد همچنین به کاهش هزینه‌های حمل و نقل و بهبود کیفیت محصولات عرضه شده منجر شده‌است. موفقیت این برنامه‌ها نشان می‌دهد که تقویت نهادهای محلی و شبکه‌های همکاری در توسعه روستایی نقش کلیدی دارد.

سیاست‌های "سبزسازی" کشاورزی و توجه به پایداری محیط‌زیستی نتایج مثبتی در پی داشته‌است. حمایت از کشاورزی ارگانیک و اقدامات حفاظتی به حفظ تنوع زیستی و چشم‌اندازهای طبیعی کمک کرده‌است. این سیاست‌ها همچنین به بهبود کیفیت خاک و آب در مناطق روستایی منجر شده‌است. با این حال، انتقاداتی درباره کافی نبودن این اقدامات وجود دارد و نیاز است مشوق‌های اقتصادی برای اقدامات محیط‌زیستی تقویت شود.

مدیریت یکپارچه منابع طبیعی و همکاری‌های فرامرزی در حفاظت از منابع آب و خاک موفقیت‌آمیز بوده‌است. ایجاد کریدورهای اکولوژیک و مناطق حفاظت شده به همزیستی بهتر فعالیت‌های کشاورزی و محیط زیست کمک کرده‌است. این تجربه نشان می‌دهد که رویکرد منطقه‌ای در مدیریت منابع طبیعی ضروری است. همچنین، همکاری بین کشورهای عضو در مدیریت حوضه‌های آبریز مشترک نتایج مثبتی داشته‌است.

حمایت از کشاورزی خانوادگی و مزارع کوچک‌مقیاس در حفظ ساختار اجتماعی روستاها و تنوع چشم‌انداز کشاورزی مؤثر بوده‌است. این بخش نقش مهمی در حفظ دانش بومی، فرهنگ روستایی و امنیت غذایی محلی ایفا می‌کند. با این حال، این بخش با چالش‌های جدی در زمینه دسترسی به منابع مالی، فناوری و بازار مواجه است. تقویت این بخش نیازمند گسترش آموزش‌های فنی و مدیریتی است.

سیاست مشترک کشاورزی در زمینه جذب و نگهداشت جوانان در مناطق روستایی نتایج متفاوتی داشته‌است. اگرچه برنامه‌های حمایت از کارآفرینی جوانان و نوسازی نسلی در بخش کشاورزی اجرا شده، اما روند کلی مهاجرت جوانان از روستاها همچنان ادامه دارد. این موضوع نشان می‌دهد که برای جذب جوانان، باید به بهبود کیفیت زندگی و خدمات در مناطق روستایی توجه بیشتری شود.

پیوندهای روستایی- شهری و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی نقش مهمی در موفقیت سیاست‌های توسعه روستایی داشته‌است. تقویت این پیوندها به دسترسی بهتر روستاییان به بازارها، خدمات و فرصت‌های شغلی کمک کرده‌است. همچنین، این پیوندها امکان توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای و بهره‌برداری از مزیت‌های نسبی مناطق روستایی را فراهم کرده‌است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

نقش تحقیق و توسعه و انتقال دانش در موفقیت سیاست مشترک کشاورزی قابل توجه بوده‌است. سرمایه‌گذاری در نوآوری و فناوری‌های جدید به افزایش بهره‌وری و پایداری کشاورزی کمک کرده‌است. با این حال، شکاف دانشی بین مناطق مختلف و دسترسی نابرابر به خدمات ترویجی همچنان از چالش‌های مهم است.

برای بهبود اثربخشی سیاست‌های توسعه روستایی در آینده، اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود: تقویت زیرساخت‌های دیجیتال و فیزیکی در مناطق روستایی، گسترش برنامه‌های آموزش مهارت‌های فنی و مدیریتی، حمایت از نوآوری در کشاورزی و فعالیت‌های غیرکشاورزی، تسهیل دسترسی به منابع مالی برای کشاورزان کوچک، تقویت نهادهای محلی و شبکه‌های همکاری، و افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه. همچنین، توجه ویژه به نیازهای نسل جوان، تقویت پیوندهای روستایی– شهری، و حمایت از کارآفرینی محلی باید در اولویت قرار گیرد.

در طراحی و اجرای سیاست‌های آینده باید به تفاوت‌های منطقه‌ای و ظرفیت‌های محلی توجه بیشتری شود. این امر مستلزم انعطاف‌پذیری در اجرای سیاست‌ها، تفویض اختیارات بیشتر به نهادهای محلی، تقویت مشارکت ذینفعان در تصمیم‌گیری‌ها، و ایجاد سازوکارهای مؤثر برای پایش و ارزیابی نتایج است. همچنین، تقویت همکاری‌های بین‌بخشی و فرامرزی در مدیریت منابع طبیعی و توسعه زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای ضروری است.

ملاحظات اخلاقی

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید است.

مشارکت نویسندگان

میزان مشارکت نویسنده در مقاله حاضر برابر می‌باشد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

References

Alons, G. (2019). Environmental policy integration in the EU's common agricultural policy: greening or greenwashing? In *Transforming Food and Agricultural Policy* (pp. 40-58). Routledge.

Bartolini, F., & Brunori, G. (2014). Understanding linkages between the common agricultural policy and High Nature Value (HNV) farmland provision: an empirical analysis in the Tuscany Region. *Agricultural and Food Economics*, 2, 1-21.

Bertoni, D., Aletti, G., Ferrandi, G., Micheletti, A., Cavicchioli, D., & Pretolani, R. (2018). Farmland use transitions after the CAP greening: a preliminary analysis using a Markov chain approach. *Land Use Policy*, 79, 789-800.

Bonfiglio, A., Camaioni, B., Coderoni, S., Esposti, R., Pagliacci, F., & Sotte, F. (2017). Are rural regions prioritizing knowledge transfer and innovation? Evidence from Rural Development Policy expenditure across the EU space. *Journal of Rural Studies*, 53, 78-87.

Bosworth, G., Price, L., Hakulinen, V., & Marango, S. (2020). Rural social innovation and neo-endogenous rural development. *Neoendogenous Development in European Rural Areas: Results and Lessons*, 21-32.

Burton, R. J., & Fischer, H. (2015). The Succession Crisis in European Agriculture. *Sociologia Ruralis*, 55(2), 155-166.

Ciliberti, S., & Frascarelli, A. (2018) .The CAP 2013 reform of direct payments: redistributive effects and impacts on farm income concentration in Italy. *Agricultural and Food Economics*, 6(1), 19.

Cimino, O., Henke, R., & Vanni, F. (2015). The effects of CAP greening on specialised arable farms in Italy. *New Medit*, 14(2), 22-31.

Crescenzi, R., & Giua, M. (2020). One or many Cohesion Policies of the European Union? On the differential economic impacts of Cohesion Policy across member states. *Regional Studies*, 54(1), 10-20.

Dax, T., & Copus, A. (2018). Towards vibrant, inclusive and sustainable rural regions: Orientations for a future rural cohesion policy. *European Structural & Investment Funds Journal*, 6(3), 198-209.

Dax, T., & Fischer, M. (2018). An alternative policy approach to rural development in regions facing population decline. *European planning studies*, 26(2), 297-315.

Erjavec, E., & Lovec, M. (2017). Research of the European Union's Common Agricultural Policy: disciplinary boundaries and beyond. *European Review of Agricultural Economics*, 44(4), 732-754.

Erjavec, K., & Erjavec, E. (2015). Greening the CAP–Just a fashionable justification? A discourse analysis of the 2014–2020 CAP reform documents. *Food Policy*, 51, 53-62.

Gocht, A., Ciaian, P., Bielza, M., Terres, J. M., Röder, N., Himics, M., & Salputra, G. (2017). EU-wide economic and environmental impacts of CAP greening with high spatial and farm-type detail. *Journal of Agricultural Economics*, 68(3), 651-681.

Grando, S., Bartolini, F., Bonjean, I., Brunori, G., Mathijs, E ,.Prosperi, P., & Vergamini, D. (2020). Small farms' behaviour: Conditions, strategies and performances. In *Innovation for sustainability: Small farmers facing new challenges in the evolving food systems* (pp. 125-169). Emerald Publishing Limited.

Greer, A. (2017). Post-exceptional politics in agriculture: an examination of the 2013 CAP reform. *Journal of European Public Policy*, 24(11), 1585-1603.

Guiomar, N., Godinho, S., Pinto-Correia, T., Almeida, M., Bartolini, F., Bezak, P., Biro, M., Bjørkhaug, H ,.Bojnec, Š., & Brunori, G. (2018). Typology and distribution of small farms in Europe: Towards a better picture. *Land Use Policy*, 75, 784-798.

Kiryluk-Dryjska, E., & Baer-Nawrocka, A. (2019). Reforms of the Common Agricultural Policy of the EU: Expected results and their social acceptance. *Journal of Policy Modeling*, 41(4), 607-622.

Latruffe, L., Diazabakana, A., Bockstaller, C., Desjeux, Y., Finn, J., Kelly, E., Ryan, M., & Uthes, S. (2016). Measurement of sustainability in agriculture: a review of indicators. *Studies in Agricultural Economics*, 118(3), 123-130.

antino, F., & Vanni, F. (2018). The role of localized agri-food systems in the provision of environmental and social benefits in peripheral areas: Evidence from two case studies in Italy. *Agriculture*, 8(8), 120.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]
[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]

Matthews, A. (2018). The CAP in the 2021–2027 MFF Negotiations. *Intereconomics*, 53(6), 306-311.

Matthews, A. (2020). The *new CAP must be linked more closely to the UN Sustainable Development Goals*. In (Vol. 8, pp. 1-4), Springer.

Maucorps, A., Münch, A., Brkanovic, S., Schuh, B., Dwyer, J. C., Vigani, M., Khafagy, A., Coto Sauras, M., Deschellette, P., & Lopez, A. (2019). The EU farming employment: current challenges and future prospects.

Maye, D., Kirwan, J., & Brunori, G.(2019). Ethics and responsibilisation in agri-food governance: the single-use plastics debate and strategies to introduce reusable coffee cups in UK retail chains. *Agriculture and human values*, 36, 301-312.

Navarro, A., & López-Bao, J. V. (2018). Towards a greener common agricultural policy. *Nature ecology & evolution*, 2(12), 1830-1833.

Olper, A., Raimondi, V., Cavicchioli, D., & Vigani, M. (2014). Do CAP payments reduce farm labour migration? A panel data analysis across EU regions. *European Review of Agricultural Economics*, 41(5), 843-873.

Pe'Er, G., Zinngrebe, Y., Moreira, F., Sirami, C., Schindler, S., Müller, R., Bontzorlos, V., Clough, D., Bezák, P., & Bonn, A. (2019). A greener path for the EU Common Agricultural Policy. *Science*, 365(6452), 449-451.

Petrick, M., & Zier, P. (2012). Common Agricultural Policy effects on dynamic labour use in agriculture. *Food policy*, 37(6), 671-678.

Podruzsik, S., & Fertő, I. (2024). Motivations for farmers' participation in agri-environmental schemes in the EU: literature review. *Open Agriculture*, 9(1), 20220379.

Recanati, F., Maughan, C., Pedrotti, M., Dembska, K., & Antonelli, M. (2019). Assessing the role of CAP for more sustainable and healthier food systems in Europe: A literature review. *Science of the Total Environment*, 653, 908-919.

Ribašauskienė, E., Šumylė, D., Volkov, A., Baležentis, T., Streimikiene, D., & Morkunas, M. (2019). Evaluating public policy support for agricultural cooperatives. *Sustainability*, 11(14), 3769.

Rizov, M., Pokrivcak, J., & Ciaian ,P. (2013). CAP subsidies and productivity of the EU farms. *Journal of Agricultural Economics*, 64(3), 537-557.

Rounsevell, M. D., Metzger, M. J., & Walz, A. (2019). *Operationalising ecosystem services in Europe*. In (Vol. 19, pp. 2143-2149), Springer.

Scown, M. W., & Nicholas, K. A. (2020). European agricultural policy requires a stronger performance framework to achieve the Sustainable Development Goals. *Global Sustainability*, 3, e11.

Shucksmith, M., & Brown, D. L. (2016). *Routledge international handbook of rural studies*. Routledge London.

Terres, J.-M., Scacchiafichi, L. N., Wania, A., Ambar, M., Anguiano, E., Buckwell, A., Coppola, A., Gocht, A., Källström, H. N., & Pointereau, P. (2015). Farmland abandonment in Europe: Identification of drivers and indicators, and development of a composite indicator of risk. *Land Use Policy*, 49, 20-34.

Viaggi, D. (2018). *The bioeconomy: delivering sustainable green growth*. CABI.

Vigani, M., & Dwyer, J. (2020). Profitability and efficiency of high nature value marginal farming in England. *Journal of Agricultural Economics*, 71(2), 439-464.

Wuepper, D., Wimmer, S., & Sauer, J. (2020). Is small family farming more environmentally sustainable? Evidence from a spatial regression discontinuity design in Germany. *Land Use Policy*, 90, 104360.

Zasada, I., Weltin, M., Reutter, M., Verburg, P. H., & Piorr, A. (2018). EU's rural development policy at the regional level—Are expenditures for natural capital linked with territorial needs? *Land Use Policy*, 77, 344-353.

Zhu, X., & Lansink, A. O. (2010). Impact of CAP subsidies on technical efficiency of crop farms in Germany, the Netherlands and Sweden. *Journal of Agricultural Economics*, 61(3), 545-564.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1404.14.53.8.0]

[DOI: 10.66224/serd.14.53.4]